12.12.2016

Tarkastusvaliokunta/
Valiokuntaneuvos Nora Grönholm

Lisätietopyyntönne 9.12.2016 pääjohtaja Tytti Yli-Viikarille ja ylijohtaja Marko Männikölle

Valtion määräysvallassa oleva yhtiön tai liikelaitoksen tilintarkastajana toiminen

Tarkastusvaliokunta on pyytänyt tarkastusvirastolta tietoja Valtiontalouden tarkastusviraston virkamiesten toiminnasta toisena tilintarkastajana (JHTT) valtion määräysvallassa olevissa yhtiöissä ja liikelaitoksissa.

Tarkastusvirasto esittää vastauksenaan seuraavaa:

Yhteenveto

Valtion määräysvallassa olevat yhteisöt voivat valita yhteisöä koskevan lainsäädännön määrittämällä tavalla tilintarkastajansa. Valtiontalouden tarkastusvirasto ei siten osallistu millään tavoin valtion määräysvallassa olevien yhteisöjen tilintarkastajien valintaan.

Tarkastusviraston virkamiesten toiminta valtion määräysvallassa olevien yhteisöjen ja rahastojen tilintarkastajina on huomattavasti vähentynyt ko. yhteisöjen tilintarkastusta ja tarkastusvirastoa koskevan lainsäädännön vuonna 2001 tapahtuneiden muutosten yhteydessä. Tilintarkastuksia koskevia sivutoimi-ilmoituksia ja sivutoimilupia on tällä hetkellä ainoastaan Valtion ydinjätehuoltorahaston tilintarkastajaksi.

Virkamiesten esteellisyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota arvioitaessa sivutoimien vaikutuksia pysyvään esteellisyyteen virkatehtävien hoitamisessa. Jokainen sivutoimi-ilmoitus on arvioitu erikseen sen varmistamiseksi, että sivutoimesta ei muodostu pysyvää esteellisyyttä virkatehtävien hoitamisessa.

Tarkastusviraston tehtävänä on tarkastaa muun ohella valtion määräysvallassa olevia yhtiöitä erityisesti sen selvittämiseksi, miten valtion omistajaohjausta ja osakasvaltaa on käytetty. Tarkastusviraston työjärjestyksessä ja tarkastussuunnitelmassa tämä tarkastustehtävä on määrätty tuloksellisuustarkastuksen j a finanssipolitiikan tarkastuksen yksikön tehtäväksi. Tästä syystä virkamiesten esteellisyyttä arvioitaessa on päätetty, että tuloksellisuustarkastuksen j a finanssipolitiikan tarkastuksen yksikön omistajaohjaustarkastuksissa toimivat tai näiden henkilöiden esimiehet tai yksikön päällikkö eivät voi toimia tilintarkastajina valtion määräysvallassa olevissa yhteisöissä. Tarkastusvirasto ei kohdista tilintarkastusta valtion määräysvallassa olevien yhteisöihin kuten Finaviaan. Tällä perusteella tilintarkastuksen ja laillisuustarkastuksen yksikön virkamiesten osalta ei ole katsottu muodostuvan samanlaista estettä sille, ettei tilintarkastuksen ja laillisuustarkastuksen yksikön virkamies voisi toimia sivutoimisesti ko. yhteisöissä tilintarkastajina.

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
ANTINKATU 1 | PL 1119 | 00101 HELSINKI
PUH. 09 4321 | WWW.VTV.FI

Valtion määräysvallassa olevien yhteisöjen tilintarkastusta koskeviin lakeihin perustuvan sääntelyn mukaisesti on selvää, että yhteisön tilintarkastajaksi valittu virkamies ei ole tässä tehtävässään tarkastusviraston virkamiehenä eikä tarkastusviraston ohjauksessa. Tilintarkastaja ei myöskään salassapitosäännökset huomioon ottaen voi raportoida ko. yhteisön tarkastuksessa tekemistään havainnoistaan tarkastusvirastolle. Vastaavasti yhteisön tilintarkastajan laadunvalvonta on toteutettu ko. tilintarkastusjärjestelmää koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Finavia – tarkastuksessa tarkastuksen suorittaneet tarkastusviraston virkamiehet ovat keskustelleet yhtiön kaikkien tilintarkastajien kanssa. Tarkastuksessa on perehdytty jokaisen tilintarkastajan työpapereihin osana tarkastusprosessia ja tarkastusvirasto on päätynyt muun ohella suosittamaan vastuukysymysten selvittämistä. Finaviaa koskeneisiin tarkastuksiin ja tarkastusviraston niiden perusteella esittämiin johtopäätöksiin ei ole vaikuttanut tilintarkastajan taustayhteisö.

Valtionyhtiöt

Tarkastusviraston virkamiehet ovat aiemmin toimineet usean valtionenemmistöisen osakeyhtiön tilintarkastajina. Tarkastusviraston virkamiesten mahdollisuudesta toimia tilintarkastajana säädettiin erikseen valtionenemmistöisten osakeyhtiöiden toiminnan tarkastuksesta 14.2.1997 annetun lain (155/1997) 2 §:ssä. Sen mukaan Valtiontalouden tarkastusvirastolle tämän lain mukaan kuuluvasta tarkastustehtävästä ei seurannut tarkastusviraston virkamiehelle esteellisyyttä toimia valtionenemmistöisen yhtiön tilintarkastajana. Tämä säännös tuli voimaan 1.9.1997 ja sen yhtenä tarkoituksena oli selkeyttää tilannetta, jossa pääsiassa tarkastusviraston ylimpään johtoon kuuluvat virkamiehet toimivat usean valtionenemmistöisten osakeyhtiön tilintarkastajina. Tämä laki kumottiin tarkastusvirastosta annetun lain 14.7.2000 (676/2000) säätämisen yhteydessä. Säännöksen kumoutumisen jälkeen tarkastusviraston toimiminen tarkastusviraston tarkastusoikeuden piiriin kuuluvien yhtiöiden tilintarkastajana tuli arvioitavaksi yleisten esteellisyyssäännösten ja eduskunnan virkamiesten sivutoimilupaa koskevien säännösten perusteella sekä huomioon ottaen tarkastusvirastoa koskeva riippumattomuusvaatimus. Tällä hetkellä sivutoimi-ilmoituksia tai sivutoimilupia valtion määräysvallassa olevien yhtiöiden tilintarkastajaksi ei ole yhdelläkään tarkastusviraston virkamiehellä.

Liikelaitokset

Valtion liikelaitosten tilintarkastuksesta on säädetty 1.1.1988 voimaan tulleella lailla siten, että valtioneuvosto asettaa vuosittain liikelaitoksen tilintarkastajat. Valtioneuvosto on asettanut tilintarkastajiksi valtiontalouden tarkastusviraston virkamiehiä liikelaitosten tilintarkastajiksi tämän säädöksen voimassa ollessa. Eräänä perusteena tarkastusviraston virkamiesten valinnalle on tuolloin saattanut olla se, että säännöksen mukaan tilintarkastajien tuli olla liiketoimintaa harjoittavien valtion laitosten kirjanpitoon ja tilintarkastukseen perehtyneitä. Tuolloin vaadittua osaamista ja perehtyneisyyttä oli erityisesti tarkastusviraston virkamiehillä. Säännös kumottiin 20.12.2002 annetulla lailla (1185/2002), jolloin säännöstä muutettiin asettamalla tilintarkastajille auktorisointia koskevat vaatimukset sekä siten, että tilintarkastajat asettaa valtioneuvoston sijasta ministeriö. Voimassa olevan lain (1026/2010) 14 §:n mukaan liikelaitoksen tilintarkastajat asettaa ministeriö. Tällä hetkellä sivutoimi-ilmoituksia tai sivutoimilupia valtion liikelaitosten tilintarkastajaksi ei yhdelläkään tarkastusviraston virkamiehellä.

Rahastot

Tarkastusvirastosta annetun lain 14.7.2000 (676/2000) säätämisen yhteydessä kumottiin eräitä säädöksiä, joiden mukaan viranomaisen tuli lakiin perustuen nimetä tarkastusviraston virkamies valtion rahaston tai vastaavan tilintarkastajaksi. Tällä hetkellä sivutoimi-ilmoituksia tai sivutoimilupia on Valtion ydinjätehuoltorahaston tilintarkastajiksi.

Liikelaitos Finavia

Valtiontalouden tarkastusviraston virkamiehistä Finavian (liikelaitos) tilintarkastajina ovat toimineet tarkastusviraston virkamiehistä JHTT Seppo Akselinmäki toimintavuosina 2006 – 2008 ja JHTT Pasi Tervasmäki toimintavuonna 2009. JHTT Pasi Tervasmäen on Finavian tilintarkastajaksi asettanut liikenne- ja viestintäministeriö päätöksellään 11.12.2008 dnro 2120/13/2008 ja hän tehnyt asiasta sivutoimi-ilmoituksen tarkastusvirastolle 29.12.2008. Ilmoituksen on kuitannut nähdyksi silloinen pääjohtaja Tuomas Pöysti.

Helsingissä 12.12.2016

Hallintojohtaja Mikko Koiranen